

Boğaziçi Üniversitesi
Arşiv ve Dokümantasyon
Merkezi

SALT

arsivmerkezi.boun.edu.tr

Beşerî Bilimler ve Mimarlığın Kesişiminde Bir Alim: Aptullah Kuran

1927 yılında İzmir'de dünyaya gelen Aptullah Kuran, 1939'da girmiş olduğu Robert Kolej'in ardından öğrenimine Yale Üniversitesi'nde devam etti. Yale Üniversitesi'nden 1952'de mimar, 1954'te ise yüksek mimar derecesini alan Kuran, Türkiye'ye döndükten

sonra dönemin ünlü mimarlarından Tuğrul Devres ve Vedat Dalokay'ın bürolarında çalıştı. Ardından kendi mimarlık bürosunu açarak, Robert Kolej Perkins Hall (Mühendislik Binası), Yeşilköy Havaalanı yakınlarında Tropik Hastalıklar Hastanesi, Erenköy'de Özer Esen Evi, Tuzla'da Ögelman evi ve Ankara'da İran Kültür Merkezi gibi projeleri hayata geçirdi. 1957 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nde akademik kariyerine devam etmeye karar verdi. 1960'ların başında akademik ilgisi mimari uygulamalardan mimarlık tarihine yöneldi.

1960-1968 yılları arasında ODTÜ Mimarlık Fakültesi dekanlığı yaptıktan sonra 1968'de Robert Kolej Yüksek Okulu Türk Müdür Başyardımcılığı görevine getirildi. Kuran, bu sıralarda, Robert Kolej'in Türk Hükümeti'ne devredilmesinin sorumluluğunu üstlendi. 1971 yılında eğitime başlayan Boğaziçi Üniversitesi'nde 8 yıl boyunca kurucu rektör olarak üniversitenin gelişimine önemli katkılarda bulundu. Rektörlük görevi sona erdikten sonra 1981'den 1994 yılı sonuna kadar Tarih Bölümü Başkanlığı'nı üstlendi.

Kuran'ın Mimarlık Tarihine Katkıları

Saygın bir mimarlık tarihçisi olan Kuran, eğitim ve öğretim hayatındaki disiplinini ve coşkusunu etrafındakilere yansıtan, ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde kendisinden ilham alan birçok öğrenci yetiştirmiş bir bilim insanıydı. Çalışmalarında tarih ve beşerî bilimleri mimarlık vizyonu ile birleştiren Aptullah Kuran'ın pek çok çalışmasının arasından Selçuklu ve Osmanlı mimarisi üzerine kaleme aldığı üç önemli kitap öne çıkar: Anadolu Selçuklu Medreseleri, Erken Osmanlı Mimarisinde Cami ve Mimar Sinan. Kuran bu kitaplarında 13. yüzyıldan klasik dönem sonuna kadar mimarinin gelişim sürecini plan, kütle ve mekân özellikleri bakımından ortaya koymaktadır. Bu kitaplar, Kuran'ın akademik hayatının erken dönemlerinden itibaren düşüncelerini zenginleştirerek örneklediği, aralarında bir süreklilik ilişkisi olan çalışmalardır.

Araştırma Notlarından Eskiz ve Çizimlere

Gerek mimar ve mimarlık tarihçisi gerek eğitimci gerek yönetici kimliği ile onunla temas eden birçok insanın hayatında izler bırakan Aptullah Kuran, 2001 yılında hayata veda etmiştir. Merkezimizin kataloglama ve dijitalizasyon çalışmalarına başladığı Aptullah Kuran Arşivi, Kuran'a ait ders notları, mektuplar, resmi ve kişisel evrak gibi yazılı belgelerin yanı

sıra Türkiye'nin birçok kentinde bulunan somut kültürel miras yapılarına dair fotoğrafları, eskiz ve çizimleri de içeriyor.

Tarihi Eserleri Koruma Bilinci

Aptullah Kuran'ı daha iyi tanımak için son sözü oğlu Timur Kuran'a bırakalım:

"Mimar olarak eğitilmiş fakat kariyeri çok ilerlemeden, daha 1960'lı yılların başlarında, mimarlığın uygulamasından çok tarihiyle ilgilendiğini anlamıştı. O dönemde Ankara'da yaşıyorduk. Babam Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ders veriyor ve Mimarlık Fakültesi'nin dekanlığını yürütüyordu. Mimarlık tarihçesine dönüşümü sürerken, artan bir sıklıkla tarihi binaları incelemeye yönelik geziler yapmaya başladı. Ara sıra bu gezilere beni de götürüyordu; bunlar çocukluğumun mutlu birer anısını oluşturdu. Bu arada evdeki çalışma masasının üzerindeki bina çizimleri, yerini cami ve külliye gibi tarihi eserlerin çizimlerine bıraktı. Selçuklular ve Osmanlılara ilişkin kitaplar, hızla zenginleşen kütüphanesinde giderek daha fazla yer kaplamaya başladılar; Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eğitimini bitirerek Türkiye'ye döndüğü 1954 yılında yanında getirdiği modern mimari kitapları çok geçmeden azınlıkta kaldılar. Eve misafir geldiğinde ve yemek sofrasında, büyük kentlerden uzak yerlerde araştırma yapmanın, yoksul kitlelerde tarihi eserleri koruma bilincini yaratmanın ve tarihsel restorasyon için finansman bulmanın güçlüklerini ailece öğrenmeye başladık. Babam bazen ilgisizlik nedeniyle yok olmaya yüz tutan tarihi eserlere değinirdi. Ancak bu yöndeki endişelerinin yarattığı hüznün, az zaman sonra yerini mimari bir mirası keşfetmenin, mantığını deşifre etmenin ve güzelliklerini başkalarıyla paylaşmanın verdiği coşkuya bıraktı." (Selçuklular'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Mimarlık, Çiğdem Kafesçioğlu, Lucienne Thys-Şenocak, Timur Kuran, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012)

**İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen "Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi" projesi kapsamında hazırlanan bu yayının içeriği İstanbul Kalkınma Ajansı veya Kalkınma Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtmamakta olup, içerik ile ilgili tek sorumluluk Boğaziçi Üniversitesi Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi'ne aittir.*
